

ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNE GÖRE SINAV TÜRLERİNİN İKİLİ KARŞILAŞTIRMA YÖNTEMİ İLE ÖLÇEKLENMESİ

Öğr. Gör. Esin Tezbaşaran
İstanbul Üniversitesi
tezbasaranesin@gmail.com

Özet

Bu çalışmada, 2014-15 eğitim-öğretim güz yarıyılında Ölçme ve Değerlendirme dersi almış olan öğretmen adaylarının görüşleri üzerinden sınav türlerinin ölçeklenmesi amaçlanmıştır. Sınıf Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği programlarında okuyan 161 öğrencinin katılımı ile altı farklı sınav türünün, ikili karşılaştırma yöntemi ile ölçeklenmesi yapılmıştır. Bu çalışma öğretmen adaylarının programlarına ve cinsiyetlerine göre sınav türleri ölçeklerinin karşılaştırılması ile elde edilen sonuçları kapsamaktadır. Karşılaştırmalar, sınav türlerinin ölçek değerleri ve uyarıcı sırası üzerinden yapılmış, buna göre programlar ve cinsiyetler arası farklılıklar yorumlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sınav türleri, İkili Karşılaştırma Yöntemi.

SCALING THE TYPES OF TEST USING PAIRED COMPARISON METHOD ACCORDING TO THE VIEWS OF TEACHER CANDIDATES

Abstract

This study aims to scale the types of test according to the views of teacher candidates who took Measurement and Evaluation Course in the autumn term of 2014-15. With the participation of 161 teacher candidates studying in the programs of Primary School Teaching, Guidance and Psychological Counselling and Religion Culture and Moral Knowledge, 6 different test types have been scaled with the paired comparison method. This study reveals the results obtained via the comparison of test type scales according to the genders and programs of the teacher candidates. The comparisons have been made depending on the scale values and order of stimulus, and the differences between programs and genders have been interpreted.

Key Words: Types of test, Paired comparison method.

GİRİŞ

Eğitimde ölçme ve değerlendirme eğitim sisteminin önemli sac ayaklarından biridir. Tüm sistemlerde olduğu gibi eğitim sisteminin çalışabilirliğinin analizi ancak sisteme entegre edilmiş ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile mümkündür. Eğitim sisteminin her basamağına ve tüm paydaşlarına, uygun ölçmeler sonucunda elde edilmiş veriler üzerinden yapılan değerlendirmeler ile dönüt sağlanır. Ölçme ve değerlendirmeler, sistemde tasarlanana, yapılmakta olanı ve yapılacakları tespit etmek ve sağlıklı ilerleme açısından vazgeçilmezdir.

Öğretme, öğrenme, ölçme ve değerlendirmenin birbiri ile olan ilişkisi öğretim sürecinin adımları içinde gözlenebilir (Miller, Linn ve Gronlund, 2009): Öğretim hedeflerini hazırlama, öğrenme ihtiyaçlarının ön değerlendirmesi, öğrenme –öğretme etkinliklerini sağlama, süreci izleme ve öğrenme güçlüklerini belirleme, öğrenme çıktılarını değerlendirme, sonuçlara göre öğrenme ve öğretim sürecini iyileştirme. Eğitim sisteminde öğretme ve öğrenmenin niteliğini belirlemek için öğretim programına göre öğrenciler üzerinden yapılan ölçme ve değerlendirmeler, sınıf içi öğrenmelerin yanısıra öğretim programını, okul programının etkililiğini ve ileriki eğitim ve mesleki gelecekleri için öğrencilere rehberlik açısından önemli dönütler sağlar.

Ölçme ve değerlendirme sürecini baştan ele almak gerekirse, ilk olarak öğretim hedeflerinin sınıflandırmasına dikkat çekmek gerekebilir. Öğretim hedefleri öğrenmenin doğasına göre bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanda olmak üzere üçe ayrılır. Bu üç önemli alanda tam bir taksonomi (aşamalı sınıflama) planlanır (Bloom, Engelhart, Furst, Hill ve Krathwohl, 1956). Buna göre cevaplanması gereken ilk soru, öğretim hedeflerinin hangi alanında ölçüm yapılacağıdır. İlgili alana dair nasıl ölçme yapılacağı ise, ikinci olarak cevaplanması gereken sorudur.

Eğitim sisteminin ilk ve ortaöğretiminde, ağırlıklı olarak, bilişsel alan hedefleri mevcuttur. Bilişsel alan, bilginin tanınmasını ya da bellekten çağırılmasını gerektiren ve entellektüel yetenek ve becerilerin gelişimi ile ilgili olan öğretim hedeflerini kapsar (Bloom ve diğ., 1956).

Bilişsel alan hedefleri için, ağırlıklı olarak, başarı testleri ölçme aracı olarak kullanılır. Bir başarı testi bilgi denilen bütünün ne kadarını kavrayabildiğini ölçmek amacıyla tasarlanır (Morrow, Jackson, Disch ve Mood, 1995). Bilişsel alandaki hedeflerin başarı düzeylerini ölçülmesinde en etkili yöntem, soruların yazılı olarak verildiği ve cevapların yazılı ya da işaretlenerek belirtildiği yöntemdir (Morrow ve diğ., 1995).

Davranışçılık ekolünün ortaya çıkardığı ölçme araçları olarak başarı testleri, öğrenilenin davranışa dökülmesi ile gözlenebilir hale getirilmesini sağlar. Bu tür testlerin maddeleri sorular, görevler gibi uyarıcıları içerir ve bireyin ne bildiğini ya da ne kadarını yapabildiğini belirlemeyi amaçlar (Ghiselli, Campbell ve Zedeck, 1981). Tüm öğrenenler için iyi yapılandırılmış ve periyodik olarak uygulanan başarı testleri öğrenmeyi destekler (Anastasi, 1988). Bu nedenle eğitim sistemleri, öğretim süreci boyunca belli sayıda ve belli aralıklarla başarı testlerinin uygulama planını yayınlarlar.

Öğretim sistemlerinde daha çok okul öğrenmelerini takip etmek ve derse ait öğretim hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek amacıyla öğretmen yapımı başarı testleri uygulanır. Ancak bir testten istenen faydayı sağlayabilmek için test planı ile işe başlamak gerekir. Furst (1958:191), olası en iyi testi ortaya koymak için, test hazırlayanın bir plan yapması gerektiğini belirtir ve bu planı testin amacının açıkça belirlenmesi, testin teknik konularında karar verme ana başlıkları altında detaylandırır. İlk aşama olan test sonuçlarından nasıl yararlanılacağı ve hangi kararlar için kullanılacağına açıkça belirtilmesinin yanısıra, başarı testleri için belirtke tablosu kullanmak oldukça önemlidir. Yoklanacak davranışlarla, bu amaçla gözlenecek öğe ya da işaretçilerin saptanmasında belirtke tablolarından yararlanır (Özçelik, 2010).

Testin teknik konularında karar verme aşaması ise oldukça detaylı ve önemli bir aşamadır. Bir testin karar verilmesi gereken teknik ayrıntıları şöyle sıralanır (Furst, 1958):

1. Test Formu- soru ya da problem tipi; madde tipi
2. Soru için gerekli kaynak materyaller
3. Testin uzunluğu-madde sayısı
4. Soruların zorluk düzeyleri ve ranjı
5. Soruların ayırdedicilik gücü düzeyleri ve ranjı
6. Soruların soru kağıdı üzerinde düzenlenmesi-soruları konulara ya da hedeflere göre gruplama
7. Cevap kayıtlarının ayarlanması –cevap formu ya da cevap kağıdının belirlenmesi
8. Zaman sınırlamasının belirlenmesi
9. Şans başarısını engellemek için uyarıların hazırlanması
10. Test formunun fiziksel özellikleri- sayfa yapısı, sayfa düzeni, baskı türü
11. Puanlama sistemi
12. Sonuçları raporlama düzeni

Test türlerini oluşturan farklı soru tipleridir. Furst (1958:198), soru tiplerini iki grupta sınıflandırır:

1. Serbest cevaplı: Kısa cevaplı sorular, Uzun/genişletilmiş cevaplı sorular
2. Seçenekli: Çok seçenekli, sınıflandırılmalı

Wilson, Robeck ve Michael (1974:465), ise uzun cevaplı yazılı (essay) ve objektif testler olmak üzere ikiye ayırmışlardır. Objektif testleri, diğerinden ayıran nokta, cevap anahtarının tek tip olması ve puanlama güvenilirliğinin yüksek olmasıdır.

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının cinsiyet ve öğretmenlik programlarına göre geçirmiş oldukları öğrencilik yaşantıları ve pedagojik bilgileri çerçevesinde farklı test maddelerinden oluşan sınavların, en çok tercih edilenden başlamak üzere, derecelendirerek sıralamak ve sınavların birbirinden uzaklıklarını belirlemektir.

Problem cümlesi

Öğretmen adayları tarafından ölçeklendirilen sınavların, sıralaması ve dereceleri program ve cinsiyetlere göre nedir?

Sınırlılıklar

Bu çalışmada ortaya çıkan bilgi araştırmaya dahil edilen sınav türleri içindir ve yalnızca çalışma grubu üzerinden elde edilen bir bilgi olup genelleme yapılamaz.

YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu araştırma bir durum tespiti yapmayı amaçladığı için bir tarama araştırması niteliğindedir. Aynı zamanda bir ölçeklendirme çalışmasını da barındırdığından ötürü uygulamalı araştırma kapsamına girmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmaya İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği (54 öğrenci), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (39 öğrenci) ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (61 öğrenci) programlarında okuyan toplam 154 öğrenci katılmıştır. Öğrenciler programda yer alan *Ölçme ve Değerlendirme* dersini alıp tamamlamış olanlardan seçilmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerin 104'ü kız, 50'si erkek öğrencidir.

Veri Toplama Araçları

Ölçekleme yöntemi olarak ikili karşılaştırmalar yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem uygun olarak hazırlanmış veri toplama aracı, farklı madde tiplerinden oluşan 6 farklı sınav türünün ikili kombinasyonlarından oluşan 15 adet madde bulunmaktadır. Bireylerden bilişsel alanda başarı ölçümleri açısından düşünülerek, ikililerden birinin tercih edilmesi istenmiştir.

Araştırmaya dahil edilen sınav türleri aşağıdaki gibidir:

- Sözlü sınavlar (SS)
- Uzun cevaplı yazılı sınavlar (UCYS)
- Kısa cevaplı yazılı sınavlar (KCYS)
- Boşluk doldurma tipinde kısa cevaplı yazılı sınavlar (BDKCYS)
- Doğru-yanlış tipinde sınıflama gerektiren sınavlar (D-YS)
- Çoktan seçmeli sınavlar (ÇSS)

Türk eğitim sisteminde, uzun yıllar boyunca, başarı değerlendirmesi için yazılı yöntemin yanı sıra bilişsel alandaki öğretim hedeflerinin ölçülmesinde sözlü sınavlarda kullanılmıştır. Bu nedenle araştırmanın kapsamına sözlü sınavlar da dahil edilmiştir. Sözlü notu uygulaması 2013 yılında ortaöğretim kurumlarından kaldırılmış ve yerine performans ve proje çalışmaları notu getirilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013). Yine ilköğretimde Sözlü notu verilmesi uygulamasına ilişkin ilköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 37. Maddesi 2006 yılında yürürlükten kaldırılmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006).

Verilerin Analizi

Ölçekleme yöntemi olarak Thurstone tarafından geliştirilen ikili karşılaştırmalar yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, ölçek geliştirmede uyarıcı merkezli yaklaşım ya da yargı yaklaşımına göre geliştirilmiştir. Bu yaklaşımda bireylerin tepkilerindeki değişkenlik, uyarıcıların birbirleri arasındaki farklılıklar olarak nitelendirilir (Torgerson, 1958).

İkili karşılaştırma yönteminin teorik temeli, karşılaştırmalı yargı kanununa dayanır (Turgut ve Baykul, 1992). İkili karşılaştırma yönteminin temel sayıtları vardır (Turgut ve Baykul, 1992):

1. Bir gözlemciye uygulanan her uyarıcı, gözlemciye bir ayırt etme süreci verir; gözlemci bu sürecin sonunda, uyarıcıyı ölçekleme boyutunda bir nokta ile eşler.
2. Organizmadaki anlık değişimler sebebiyle gözlemci, bir uyarıcı tarafından her zaman aynı şekilde uyarılmayabilir veya gözlemci bu uyarıcıyı aynı şekilde algılamayabilir. Bu sebepten bir U_j uyarıcısına N gözlemci tarafından eşlenen noktalar birbirinden farklıdır. Bu noktaların ölçekleme boyutundaki dağılımı normaldir.
3. Bu dağılımın ortalaması U_j uyarıcısının ölçek değeri ve standart sapması da ayırt etme dağılımının standart sapmasıdır.

Bu araştırmada yöntemin V. özel hali uygulanmıştır. V. Hal Thurstone'un uyarıcı ölçek değerleri farkını belirlemek için geliştirdiği karşılaştırmalı yargı kanunu (1) olarak bilinen denklemin bir özel halidir.

$$S_j - S_k = z_{jk} \sqrt{\sigma_j^2 + \sigma_k^2 - 2r_{jk}\sigma_j\sigma_k} \quad (1)$$

Karşılaştırmalı yargı kanunu, iki uyarıcıya verilen tepkilerin birbirinden bağımsız olması nedeniyle aralarında korelasyon olmadığının kabul edilmesi, uyarıcıları ayırt etme dağılımlarının birbirine eşit ve sabit bir değer olacağı kabul edilmesi, bunun yanı sıra bu değerinde ölçekleme birimi olarak kabul edilmesi nedeniyle (1) numaralı denklem (2) numaralı denkleme dönüşerek V. özel halini alır (Turgut ve Baykul, 1992).

$$S_j - S_k = z_{jk} \quad (2)$$

BULGULAR

Sınav türleri, öğretmen yetiştirme programları çerçevesinde üç program üzerinden incelendiğinde, sıralamaya göre, en az tercih edilen sözlü sınavlar, en çok tercih edilen ise çoktan seçmeli sınavlardır (Tablo 1). Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programı (RPD) öğrencileri ile Sınıf Öğretmenliği (SNF Ö.) programı öğrencilerinin sınav türleri sıralamasında bir farklılık görünmemekle birlikte, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği programındaki (DKAB Ö.) öğrencilerinin kısa cevaplı yazılı sınav, boşluk doldurmalı kısa cevaplı yazılı sınav ve doğru-yanlış soru tipindeki sınavların sıralaması farklılık göstermektedir. Bu bölümdeki öğrenciler, bu üç sınav türünü birbirine çok yakın olarak derecelendirmiştir (KCYS_{DKAB} \bar{o} .=1,0591; BDKCYS_{DKAB} \bar{o} .=1,1773; UCYS_{DKAB} \bar{o} .=1,0444). RPD ve SNF Ö. öğrencileri ikinci tercihlerinde D-YS türünü seçerken, üçüncü sırada kısa cevap gerektiren sorulardan oluşan KCYS ile boşluk doldurma gerektiren BDKCYS türünü yaklaşık olarak aynı derecede tercih etmişlerdir (KCYS_{RPD}=1,0527 ve BDKCYS_{RPD}=1,0260; KCYS_{SNF} \bar{o} .=0,8771 ve BDKCYS_{SNF} \bar{o} .=0,8530). DKAB Ö. öğrencilerinin sınav türlerini dercelendirme ranji diğer iki bölüme göre daha geniştir (Ranj_{DKAB} \bar{o} .=1,9008) (Tablo 1). Ayrıca bu bölümün SS türünü diğer sınavlardan oldukça ayrı tuttuğu görülmektedir.

Tablo 1: Öğretmenlik Programlarına Göre Sınav Türlerinin Dereceleri

Sınav Türleri	DKAB Ö.	RPD	SNF Ö.
SS	0,0000	0,0000	0,0000
UCYS	1,0444	0,5386	0,3857
KCYS	1,0591	1,0527	0,8771
BDKCYS	1,1773	1,0260	0,8530
D-YS	1,5428	1,4353	1,2926
ÇSS	1,9008	1,6045	1,6113

Sınav türleri çalışma grubundaki kız ve erkek öğrenciler bazında sıralandığında Birinci tercihleri ÇSS, ikinci tercihleri D-YS, beşinci tercihleri UCYS ve son tercihleri SS olmak üzere ortaktır. Ancak üçüncü ve dördüncü tercihleri sırasıyla kızlarda KCYS ve BDKCYS iken, erkeklerde tersine üçüncü tercih BDKCYS, dördüncü tercih ise KCYS'dir (Tablo 2). Her iki cinste de derecelendirme ranji yaklaşık aynı olmakla birlikte (Ranj_{KIZ}=1,6568; Ranj_{ERKEK}=1,6839); erkekler ÇSS ve D-YS türünü, sınavlardan ayrı tuttukları, daha çok tercih ettikleri görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2: Cinsiyete Göre Sınav Türlerinin Dereceleri

Sınav Türleri	Kız	Erkek
SS	0,0000	0,0000
UCYS	0,6597	0,5452
BDKCYS	1,0139	0,9943
KCYS	1,1883	0,7397
D-YS	1,4028	1,4362
ÇSS	1,6568	1,6839

TARTIŞMA VE SONUÇ

Okullarda uygulanan ölçme araçlarından sıkça kullanılan ve öğrencilerin öğrenim yaşantılarında deneyimledikleri sınav türleri, öğretmen adaylarının görüşleri temel alınarak, ikili karşılaştırma yöntemi ile ölçeklendirilmiştir. Bu çalışmaya katılan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlik programı, Sınıf Öğretmenliği Programı ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programlarında okuyan öğretmen adayları sözlü, uzun cevaplı yazılı, kısa cevaplı yazılı, boşluk doldurmalı kısa cevaplı yazılı, doğru-yanlış soru tipinde sınıflandırmalı ve çoktan seçmeli sınavlar olmak üzere altı sınav türünü derecelendirmişlerdir.

Ortaya çıkan bulgulara göre programlardaki öğretmen adaylarının tepkilerine göre, sözlü sınavları en son tercih olarak sıralanmış ve diğerlerinden uzak olarak derecelendirilmiştir. Bu durum cinsiyetler için de geçerlidir. Buna göre sözlü sınavlar istenmeyen bir sınav türüdür. Sözlü sınavlara görece uzak mesafede tercih sırasında sondan ikinci sınav türü ise uzun cevaplı yazılı sınavlardır. Yalnızca Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümü uzun cevaplı sınavları, kısaccevaplı ve boşluk doldurmalı kısa cevaplı sınav tipi ile yakın derecelerde sıralamış ve net bir ayırım görülmemektedir. Buna göre bilişsel alana ait öğrenme düzeylerinin yoklanmasında geçerliği düşük olan sözlü sınavların tercih edilmemesi öğretmen adayları açısından doğru bir yaklaşımdır.

Çoktan seçmeli sınavlar ise hem program hem de cinsiyet bazında diğerlerine göre en tercih edilen sınav türüdür. Bunu derece olarak yakın takip eden sınav türü, doğru-yanlış soru tipindeki sınavlardır. Program bazında kısa cevaplı ve boşluk doldurmalı soru tipindeki sınavlar birbirlerine çok yakın sıralanmışlardır. Ancak cinsiyet bazında kızlar kısa cevaplı yazılı sınavları üçüncü sırada boşluk doldurmalı kısa cevaplı yazılı sınavları dördüncü sırada tercih ederken erkekler de bu sıralama tersine dönmüştür.

Buna göre literatürde boşluk doldurma soru tipindeki sınavlar kısa cevaplı sınav kategorisine girmekle birlikte öğretmen adayları bu iki soru tipindeki sınavları farklı olarak derecelendirmişlerdir. Çoktan seçmeli sınavların diğer sınav türlerine kıyasla en çok tercih edilmesi durumunun incelenmesi gerekir. Bu sınav türünü teknik olarak mı yoksa öğrenci bakışıyla farklı bir stratejik avantaj nedeni ile mi tercih ettikleri yeni bir araştırma konusu olarak çalışılabilir.

Bu çalışmada yapılan karşılaştırmaların bir sınırlılığı, program ve cinsiyetlere göre katılımcı sayılarının eşitsizliği ve bazı gruplarda sayıların diğerlerine göre az olmasıdır. Bu çalışma, farklı programlarda okuyan öğretmen adayları üzerinde daha yoğun katılımlı bir araştırma ile sürdürülebilir. Ayrıca tercih nedenlerinin sorgulanacağı bir çalışma, sınavlar açısından öğrenen profilini çıkarmak için yararlı olabilir.

Not: Bu çalışma 24-26 Nisan 2015 tarihlerinde Antalya'da 16 ülkenin katılımıyla düzenlenen 6th International Congress on New Trends in Education- ICONTE' de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Anastasi, A. (1988). *Psychological Testing*. New York: Macmillan Publishing Company.

Bloom, B.S, Engelhart, M.D., Furst, E.J., Hill, W.H., Krathwohl, D.R. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives*. London: Longman Group Ltd.

Furst, E.J. (1958). *Costructing Evaluation Instruments*. New York: Longmans, Green and Co.

Ghiselli, E.E., Campbell, J.P., Zedeck, S. (1981). *Measurement Theory for The Behavioral Sciences*. San Francisco: Freeman and Company.

Miller, M.D, Linn, R.L., Gronlund, N.E. (2009). *Measurement and Assessment in Teaching*. New Jersey: Pearson Education, Inc.

Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliđi*. 2 Mayıs 2006 Tarih ve 26156 Sayılı Resmi Gazete. 10.02.2015 tarihinde mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/.../09043814_yonetmelik.doc adresinden alınmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliđi*. 7 Eylül 2013 Tarih ve 28758 Sayılı Resmi Gazete. 10.02.2015 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm> adresinden alınmıştır.

Morrow, J.R., Jackson, A.W., Disch, J.G., Mood, D.P. (1995). *Measurement and Evaluation in Human Performance*. USA: Human Kinetics

Özçelik, D.A. (2010). *Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.

Torgerson, W.S. (1958). *Methods of Scaling*. New York: John Wiley & Sons, Inc.

Turgut, M.F., Baykul, Y. (1992). *Ölçekleme Teknikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

Wilson, J.A.R, Robeck, M.C., Michael, W.B. (1974). *Psychological Foundations of Learning and Teaching*. New York: McGraw-Hill Book Company.